

УДК 373.5.015.311:004

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ

Юлія Марецька, Оксана Бунчук, Тетяна Таблер

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

Статтю присвячено аналізу формування культурно-освітніх інтересів учнів старшої школи за допомогою сучасних засобів комунікації. Обрана тема дослідження є актуальною для освітньої практики та відповідає запитам суспільства, оскільки використання інформаційних засобів комунікації є невіддільним складником як освітнього процесу, так і дозвілля сучасного учня, адже школярі активно використовують можливості сучасних засобів комунікації для навчання та розвитку. Сформульовано поняття «культурно-освітній інтерес», проаналізовано особливості сучасних учнів старшої школи, показано, що з практичної діяльності учнів можна сформувати інтерес до теоретичної частини навчання, доведено важливість впливу інтернет-технологій на життя учнів старшої школи. Висвітлено особливості культурно-освітньої діяльності учнів старшої школи, зокрема участь в онлайн-проєктах замість класичної освіти у вигляді музеїв, виставок, кінопоходів тощо. Наведено результати дослідження, яке проводилося в контексті обраної теми у формі опитування серед підлітків 15-16 років.

Ключові слова:

культурно-освітня діяльність; культурно-освітні інтереси; заклад загальної середньої освіти; освітній процес; учні старшої школи; сучасні засоби комунікації.

Resume:

Maretska Yuliya, Bunchuk Oksana, Tabler Tetiana. Forming the cultural and educational interests of high school students using modern means of communication.

The publication is devoted to the analysis of the formation of cultural and educational interests of high school students using modern means of communication. The selected research topic is relevant for educational practice and meets the demands of society, since the use of informational means of communication is an integral part of both the educational process and the leisure time of a modern student. Schoolchildren actively use the possibilities of modern means of communication for learning and development. The study formulated the concept of "cultural and educational interest", analyzed the features of modern high school students, outlined that it is possible to form interest in the theoretical part of education from the practical activities of students, proved the importance of the influence of Internet technologies on the lives of high school students. The publication also highlights the peculiarities of the cultural and educational activities of high school students, which include participation in online projects instead of classical education in the form of museums, exhibitions, film trips, etc. The authors also presented the results of the research, which was conducted in the form of a survey among 15-16-year-old teenagers and which is shown in the second part of the article.

Key words:

cultural and educational activity; cultural and educational interests; institution of general secondary education; educational process; high school students; modern means of communication.

Постановка проблеми. Посилення інтегративних процесів у науці впливає на пізнавальну активність сучасного учня старшої школи. Нині сфера культури та освіти співіснують у тісному діалозі. У зв'язку з активним розвитком засобів комунікації відбулася трансформація культурно-освітніх інтересів сучасних учнів старшої школи. Обрана нами тема статті є актуальною для освітньої практики та відповідає запитам суспільства, оскільки використання інформаційних засобів комунікації є невіддільним складником як освітнього процесу, так і дозвілля сучасного учня, адже школярі активно використовують можливості сучасних засобів комунікації для навчання та розвитку. Крім того, можна виділити такі переваги використання соціального простору як навчального майданчика: знайоме середовище, можливість створення навчального контенту та спільної роботи, ведення електронних форумів та чатів. Використання у віртуальному середовищі інтерактивної літератури полегшує засвоєння матеріалу, сприяє легкому вибудовуванню освітніх траєкторій. Такі інтеграції сучасних засобів комунікації у навчання та розвитку школярів дають змогу колективно оцінити роботу, стимулюють пізнавальну та культурно-освітню діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стаття виконувалася з опорою на теоретичну базу вітчизняних і зарубіжних досліджень (Я. Гайда, М. Назаров, Н. Шеременко, Г. Маклюєн, Пол Гіллен тощо). Від часу виникнення медіа виконують важливі функції в суспільстві. Учені (Я. Гайда, М. Назаров, Н. Шеременко та ін.) класифікують не лише самі медіа, а також їхні функції, зважаючи на багатогранність ролей у громадянському суспільстві, освіті, урахування рівні соціуму та індивіда. Проблема загрозливої ролі масмедіа розглядалася в працях В. Ліппмана «Громадська думка» (1922) та Г. Лассвелла «Методи пропаганди у світовій війні» (1927). Теорія «кулі» зберігала актуальність до кінця Великої Депресії. Книга М. Маклюєна «Розуміння масмедіа» стала наступним етапом у розвитку історії вивчення ЗМК. Автор книги вважав, що вплив медіа визначається не змістом інформації, а засобом її подання. До важливого висновку щодо отримання інформації дійшли П. Тиченор, Г. Донаг'ю та К. Олієн у 70-х роках ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно зрозуміти, хто такий сучасний учень старшої школи, які його якості та що зумовило трансформацію механізму формування інтересів. Вітчизняні дослідники активно опікуються особливостями поведінки сучасних підлітків.

Наведемо деякі їх результати та додамо до наявних поглядів власні спостереження. Дослідник С. Лисиченкова визначає сучасного школяра як активного суб'єкта соціокультурного освітнього процесу сучасної школи, активність якого зумовлена успішністю у тій чи іншій діяльності. Молоде покоління виросло в цифровому середовищі, і цей факт зумовлює спосіб мислення, що змінився. З кінця минулого століття активно обговорюється «кліпова свідомість» яка виявляється у сучасних школярів. Дослідник К. Фрумкін виділяє такі причини цього явища: прискорений темп життя та подальше збільшення обсягу потоку інформації; потреба у вчасному надходженні інформації та швидкості її оновлення; збільшення різноманітності інформації, що надходить; розширена багатоаспектність; посилення демократії та громадянського суспільства (Юдіна, 2013). Отже, можна виділити такі особливості «кліпового мислення», як труднощі в концентрації уваги на будь-якій інформації протягом тривалого часу; зниження здатності аналізувати, синтезувати та формулювати висновки; нездатність працювати з семіотичними структурами високого рівня, неузгодженість ухвалення рішень; орієнтир на наявні моделі поведінки, що може призвести до розмиття власної індивідуальності; сприйняття світу через короткі, але емоційні посили.

Сучасних дітей вирізняє сильне відчуття власного «Я» в навколишньому світі. Зросли їхні амбіції, самооцінка, вони мають більш незалежну поведінку та свободу вибору, ніж діти попередніх поколінь, водночас схильні до рефлексії та самоаналізу. Важливою якістю особистості, на їхню думку, є вміння бути успішним, реалізовувати власні проекти, «підійматися» кар'єрними сходами, займатися важливою та улюбленою справою (Юдіна, 2013). Важливо зазначити, що надлишок інформації з будь-яких питань, є відмінною рисою сучасності, порівняно з інформаційною блокадою в роки розвитку дітей минулих поколінь. І нинішні підлітки орієнтуються в інформаційному полі, що постійно змінюється, не гірше дорослих. Тому можна спостерігати, як іноді змінюються ролі педагог – учень, якщо це стосується інформаційних технологій та інтернету. Сучасний школяр виступає носієм знань і може багато чого навчити старше покоління у сфері засобів масової комунікації. Підлітки чудово орієнтуються в цьому постійному потоці інформації та сучасному комунікаційному просторі, бо з ранніх років оточені технікою. Використання комунікаційного простору супроводжується прагматичністю. Для сучасного учня підліткового віку характерне прагнення до

самопізнання, висловлювання публічної думки за допомогою сучасних засобів комунікації, бажання стати популярним та виділятися в соціальних медіа. Сучасні школярі виросли в умовах соціокультурного середовища, що постійно змінюється (Павлова, 2001, с. 111). До нових особливостей соціальної ситуації розвитку підлітків, на нашу думку, належать: збільшення швидкості змін у житті; активне засвоєння соціального досвіду новим поколінням; швидкий розвиток глобалізації сучасного суспільства; зміна ціннісних орієнтацій та соціальних і культурних розбіжностей; поява нових просторів взаємодії та виникнення нових засобів спілкування; зміна рівня впливу дорослих на новий процес взаємодії; стали іншими позиції дорослих та підлітків у навчанні та культурно-освітньому розвитку. У таких умовах формуються практичні навички проведення вільного часу сучасних учнів старшої школи. Культурно-освітній інтерес формується суб'єктно-орієнтованим і суспільно-організованим шляхом. Під суб'єктно-орієнтованим способом розуміються інтереси сім'ї, батьків, спілкування з друзями, які захоплюються якоюсь культурно-освітньою діяльністю, зустріч із цікавою особистістю. За суспільно-організованого способу, культурно-освітній інтерес формується сучасними засобами комунікації, ЗМІ, відвідуванням виставок, музеїв, семінарів, інтерактивних просторів та квестів.

Безумовно, у процесі формування механізму культурно-освітнього інтересу індивідуальні інтереси та інтереси суспільства переплітаються. Розглянемо особливості мотивації сучасних школярів, які впливають на механізм формування їхнього культурно-освітнього інтересу. Дослідники та викладачі вважають, що для підвищення мотивації до пізнавальної та культурно-освітньої діяльності необхідно навчальні технології трансформувати в більш доступний формат для школярів, використовуючи сучасні засоби комунікації. Необхідна загальна узгодженість цільових пріоритетів шкільної освіти в розумінні батьків, учителів та самих школярів. Роз'єднання інтересів суб'єктів освітнього процесу може призвести до відчуження процесу цілепокладання освіти і, як наслідок, – до зниження мотивації самих школярів. Як уже зазначалося, сучасним учням старшої школи притаманна прагматична мотивація в пізнавальній діяльності, що характеризується отриманням у майбутньому цікавої, престижної та високооплачуваної роботи.

Комунікація та спілкування – важлива частина життя підлітка. Багато дослідників ототожнюють комунікацію та культуру спілкування. Так,

американський фахівець із міжкультурної комунікації Е. Холл (2011, с. 134) твердить, що культура – це комунікація, а комунікація – це культура. Зв'язок між процесами освоєння культурних цінностей у процесі культурно-освітньої діяльності та функціонування сучасних засобів комунікації є одним із головних аспектів дослідження нашої проблеми. Зауважимо, що нині у світі відбувається величезна кількість змін у всіх сферах, зокрема й тих, що пов'язані з культурою. За допомогою інтернету та мобільного зв'язку поширення інновацій стається набагато швидше, ніж раніше. А оскільки підлітки найперші користувачі сучасних засобів комунікації, то процес поширення нововведень у шкільному середовищі збільшується. Сьогодні підлітки є одними з найбільш активних користувачів мобільних телефонів, комп'ютерів, використовуючи їх для задоволення потреб у спілкуванні з однолітками та дорослими за допомогою інтернет-ресурсів, комп'ютерних ігор, соціальних мереж, електронної пошти тощо. Беручи до уваги цей факт, не можна нехтувати значенням цифрових технологій в аспекті соціокультурних та психологічних механізмів розвитку підлітків в умовах сучасного світу. Інтернет, як унікальний інструмент, сприяє задоволенню великої кількості потреб учнів старшої школи. Інтернет є ні з чим не порівняною можливістю активної взаємодії з сучасною молоддю. Одним із завдань нашої роботи є визначення ступеня залучення підлітка до інтернет-простору. Особиста позиція підлітка в інформаційному просторі є визначальною категорією у дії механізмів його соціалізації. Нині інформаційні технології є одними з найважливіших аспектів політичного, соціального та економічного розвитку країни та світу загалом, що зумовлює їх велику роль також у процесі соціалізації окремої особистості. Це явище, що набуло поширення в науковому світі, зветься «інформаційна соціалізація». Цей термін визначає нові умови та правила соціального становлення людини у ситуації безперервних соціальних змін. Унаслідок несформованої суб'єктності підлітків, інформаційна сторона їх соціалізації має особливе значення (Кон, 1979, с. 67).

Сьогодні віртуальна реальність є невіддільним елементом життя практично кожного підлітка. Інформаційний простір для підлітків – це платформа, що дає змогу продемонструвати свої можливості, виявити себе, фантазувати, за відсутності будь-яких значних обмежень. В умовах існування нових соціальних просторів, визначаються нові цінності, трансформуються базові потреби, знову формуються і перебудовуються звичні інститути соціалізації людини. З'являються нові засоби соціалізації.

Створення віртуальної особистості учня старшої школи нині є неминучою умовою соціального розвитку. Вивчаючи трансформацію особистості в інтернет-просторі, використовується термін «електронна ідентичність» (*Психологічний Словник, 1982*).

Аналізуючи дані дослідження з використання культурно-історичного підходу, доходимо висновку про наявність в інформаційному просторі явища проникнення соціального кіберпростору в особистий простір людини, коли стираються межі, що відокремлюють особистість від соціального середовища. Отже, виявляються «культурні артефакти» в межах окремої особистості. Змінилися напрями діяльності школярів у часі. Значну частину свого дозвілля вони проводять онлайн з метою спілкування, освіти, розваги, перегляду фільмів, прослуховування музики. Далі буде більш докладно розглянуто напрями культурно-освітньої діяльності та дозвілля сучасного учня старшої школи, який використовує засоби комунікації. Підлітки прагнуть незалежності від батьків і бажають фінансово себе забезпечувати. Але вони воліють до праці динамічної, інтенсивної, результативної, у короткі терміни і нетривалої. Можна помітити, що в структурі цінностей сучасних учнів старшої школи культурно-освітня діяльність, завдяки якій вони мають змогу прилучатися до здобутків культури в класичному форматі (відвідування виставок, музеїв тощо), відходить на другий план.

Активність сучасних учнів старшої школи з погляду соціалізації багато в чому залежить від культурно-освітньої діяльності, яка об'єднує їх у різні творчі групи та визначає коло формування певних цінностей. Невіддільним складником культурно-освітньої діяльності є розвиток творчих навичок, спілкування, освіта та саморозвиток. Для більш ефективного залучення до освітнього процесу підлітків необхідно активне використання сучасних засобів комунікації в розробленні програм додаткової освіти. Спрямованість культурно-освітньої діяльності підлітків має братися до уваги для формування освітнього процесу. Чим більше культурно-освітніх напрямів, тим більше розвинені та різноманітні пізнавальні та культурні інтереси особистості. Нині наявна можливість задоволення таких інтересів і потреб не тільки в закладах дозвілля, а й інтерактивно. Інтереси підлітків у плані дозвілля розглядаються з погляду різнорівневої соціальної активності людини. Визначення та встановлення інтересів особистості у сфері дозвілля вчені визначають як перший, початковий рівень соціальної активності. Початок соціальної активності, початок соціалізації людини виходить із

виявлення кола напрямів дозвілля. Зазвичай широта охоплення сфер дозвілля визначається культурними принципами та правилами особистості. Під час реалізації своїх інтересів у сфері дозвілля, людина так чи інакше налагоджує соціальні комунікації з іншими членами культурної діяльності. Важливу роль грає сфера культурного дозвілля в процесі взаємодії з педагогічним підходом у формуванні старту майбутньої професійної діяльності підлітка. Саморозвиток, самопізнання людини, відкриття способів реалізації своїх навичок, умінь та інтересів, визначення реалізації себе у професійній діяльності багато в чому залежить від вияву підлітка насамперед у сфері культурно-дозвільної діяльності. Дослідники також акцентують на більш важливому та суттєвому впливі освітнього закладу на культурно-дозвільну діяльність у процесі соціалізації підлітків (Кон, 1979). Культурно-дозвільна діяльність закладає основу для успішного становлення підлітка з погляду професійної та соціальної сфери, для реалізації його життєвих цілей; цю діяльність в обов'язковій формі більш інтенсивно необхідно включати до виховного та навчального процесу сучасних закладів загальної середньої освіти. Вільний час для підлітків – найважливіша частина життя, у якій підліток зможе реалізувати себе і виявити свої унікальні особистісні якості. Саме це зумовлює необхідність участі загальноосвітніх установ у цій галузі життя підлітків, для створення сприятливого середовища виховання, визначення професійної орієнтації старшокласників за умови педагогічного супроводу. У цьому важлива добровільність вибору культурно-дозвільних напрямів, свобода спілкування, і навіть можливість інтеграції різних видів діяльності – інтелектуальної, фізичної, пізнавальної (Бочарська, 2011, с. 45).

Нині паралельно із загальноосвітньою школою, зважаючи на поширення телебачення, засобів масової інформації, є інтерактивна, віртуальна освіта підлітків. Саме старшокласники є головними споживачами продуктів масмедіа через інтернет, телебачення, чим не можна нехтувати у процесі формування культурного середовища підлітків. Однією з причин захоплення підлітками інтернетом та медіакомунікаціями є збільшення їхнього вільного часу. Вільний від навчання час підлітка – важливий складник його розвитку та соціалізації. У цей час відбувається реалізація творчих здібностей особистості, формується її емоційно-ціннісний складник, розвивається самоорганізація, формується важлива позиція людини та ставлення до життя загалом. У позашкільний час підліток має широту

можливостей виявити себе в різних соціально-психологічних ситуаціях, що найбільше сприяє прояву різних рис характеру особистості та демонстрації різних можливостей на віддалі від рамок обов'язкових навчальних планів і програм. Вільний час та дозвілля для підлітків – частина життя, у якій вони можуть приміряти на себе нові ролі, не схожі на шкільні та сімейні (Онкович, 2008, с. 131). Свобода та незалежність дають змогу старшокласникам виявляти в повній мірі свої потреби, активність і вседозволеність у самовираженні. Дозвільна діяльність підлітка характеризується яскравою вираженістю психологічної, фізіологічної та соціальної сторін життя. Культурно-освітня діяльність сприяє самовираженню та саморозвитку особистості шляхом використання свободи вибору дій, формується позитивна «Я-концепція» (*Психологічний Словник*, 1982). Завдяки діям і залученню людини до певних кол культурно-дозвільного життя, розкриваються таланти і набуваються практичні навички підлітка для його подальшого життя. Вільний час підліток використовує для задоволення власних потреб. У процесі дозвільної діяльності формуються ціннісні орієнтації особистості та стимулюється творча ініціатива підлітка, відбувається становлення норм поведінки людини в суспільстві. Різновиди культурно-освітньої діяльності можна поєднати в такі групи:

- за часом (періодичні, короточасні, систематичні);
- за характером (активні, пасивні);
- за змістом (пізнавальні, розважальні);
- за спрямованістю контактів (опосередковані та безпосередні);
- за цільовою спрямованістю (культурно-освітні, навчальні).

Для визначення дозвільних уподобань та їх реалізації діють такі об'єднання, як студії, гуртки, клуби, майстер-класи, концерти, перегляди фільмів, театральні вистави, зустрічі з творчими особистостями тощо (Позняк, 2013). Нині, коли розвинені сучасні засоби комунікації, на допомогу в організації культурно-освітньої діяльності підлітків необхідно залучити медіатехнології ігрової, інформаційної та освітньої спрямованості, що сприятиме формуванню у підлітків ціннісних орієнтирів та культурно-освітніх інтересів. Чутливість підлітка до інформаційного впливу, на відміну від інших вікових груп, максимальна (Бочарська, 2011, с. 46). Інтерес до інформаційно-комунікаційних технологій виникає у підлітків через їх прагнення до незалежності та самовдосконалення, побудови цілісного образу Я. Сучасні технології надають підліткам широкі можливості не тільки в плані самореалізації, а й розвитку їхньої креативності.

Підлітки здебільшого залежать від різних сучасних засобів комунікації, адже це актуальний, простий, а найголовніше – швидкий спосіб отримати необхідну інформацію на цікаву тему. Своєю чергою, пошук інформації в книгах та друкованих ЗМІ може забрати багато часу. Крім швидкості пошуку та різноманітності інформації, у сучасних засобах комунікації мінімальна цензура, що забезпечує користувачеві (підлітку) більше свободи. Засоби масової інформації надають підліткам інформацію, необхідну для освітнього процесу. Особливо корисна в цьому плані Всесвітня мережа «Інтернет», що надає безліч розвивальних програм, книг, підручників, статей, документальних та навчальних фільмів у зручних форматах на будь-який смак (Марцінковська, 2010, с. 94). У сучасному світі підліток може легко та швидко знайти необхідну інформацію, що значно скорочує час пошуку та дає змогу витратити зекономлений час на саморозвиток. Позитивні сторони впливу засобів масової інформації на підлітка полягають у розвитку його особистості, інтелектуальних здібностей, навичок пошуку та обробки необхідної інформації. З іншого боку, засвоєння інформації у межах конкретної сфери, розвиває загальну ерудицію. Отже, популярність інтернету в культурно-освітній діяльності підлітка зумовлена свободою, простотою використання, миттєвістю надання потрібної інформації (Онкович, 2009).

Для того, щоб перевірити на практиці достовірність викладеної вище інформації, ми провели емпіричне дослідження, яке складається з кількісного опитування у формі анкетування двох класів. Учням було поставлено запитання: «Які можливості інтернету використовують підлітки?». Відповіді респондентів (58 учасників віком 15-17 років) розподілилися так: 83% – соціальні мережі; 21% – сайти для перегляду відео та прослуховування музики; 11% – ігрові сайти; 9% – Вікіпедія; 8% – пошукові системи (Гугл, Мейл тощо); 5% – сайти за інтересами (аніме, психологія, соціологія); 1% респондентів вказав сайти для заробітку в інтернеті. Також завдяки новому дослідженню науковців було виявлено основні мотиви використання соціальних мереж сучасними учнями старшої школи. Згідно з отриманими даними, провідний мотив використання соціальних мереж підлітками – комунікативний (80%). Далі відповіді розподілилися так: пізнавальний мотив – 44%; мотив спрямованої потреби належності до певної групи – 43%; мотив рекреації – 38%, ігровий мотив – 23%. Чинник свободи в соціальних мережах виявився вирішальним для істотної частки учнів: із

твердженням «соціальні мережі – це місце, вільне від контролю дорослих» погодилися 44%. Іншим фактором є потреба у самовираженні, з чим погодилися 37% опитаних.

Також ми провели додаткове соціологічне дослідження, цільовою аудиторією якого стали підлітки віком 15-16 років. Усього було опитано 52 респонденти. Анкета за структурою складалась із відкритих і закритих запитань. На запитання: «Як ти проводиш вільний час?» відповіді респондентів розподілилися так: багато підлітків проводять час в інтернеті (88,5%); значна кількість приділяє увагу живому спілкуванню (57,7%); 30,8% опитаних відвідують курси додаткової освіти, читають книги та займаються спортом; однакова кількість осіб – по 25% – відвідують культурно-освітні заходи. У виборі культурно-освітніх проєктів підлітки надають перевагу освітнім квестам (61,5%), половина опитаних також зацікавлені в сучасних культурно-освітніх просторах (50%); популярними є інтерактивні музеї (44,2%), виїзні екскурсії (26,9%); значна частина цікавиться культурно-освітніми онлайн-проєктами (21,2%), набагато менше за класичні музеї, музичні установи та бібліотеки. Серед опитаної цільової аудиторії не виявилось тих, хто зовсім не користується інтернетом: переважно респонденти проводять онлайн понад 4 години на день. Відповіді розподілилися так: багато респондентів використовують соціальні мережі (86,5%), друга за популярністю відповідь пов'язана з пошуком навчальної інформації (73,1%), дивляться фільми, слухають музику, стежать за актуальними новинами від 42,3% до 65% підлітків; практично однакова кількість опитаних грає в онлайн-ігри (25%) та шукає інформацію для культурного та духовного розвитку (28,8%). На основі результатів попереднього запитання було доречним запитання: «Які канали сучасних комунікацій ти використовуєш найчастіше?» З великою різницею відповіді йдуть у порядку ієрархії: відеоблоги, месенджери, блоги, мобільні програми та підкасти. Електронну пошту ніхто з респондентів не використовує. Перевагу в найчастішому використанні соціальних мереж підлітки надають «Instagram» (84,6%); далі за популярністю йдуть «Фейсбук» (71,2%) і «YouTube» (53,8%). Ресурс, який має велику популярність за кордоном – Рунет, підлітки у віці 15-16 років відвідують дуже рідко. У соціальних мережах респонденти здебільшого проводять від 3-х до 6-ти годин на день, 1/4 опитаних – понад 6-ти, 5,8% – до 3-х годин, а таких, хто не використовує соціальні мережі, серед опитаних не знайшлося. Така популярність соціальних мереж у половини опитаних учнів старшої школи

пов'язана з інтересом у спілкуванні (50%), у розвагах зацікавлені (38,5%), шукає інформацію з навчання та для культурного і духовного розвитку однакова кількість респондентів (5,8%). Їм справді зараз важливо знати, у якому світі вони живуть, яку роль у ньому грають, і, мабуть, усвідомлюють, що саме вони активно впливатимуть на нього незабаром.

За результатами опитування, проведеного серед учнів старшої школи (10-ті класи) віком 15-16 років, можна дійти висновку, що інтернет охоплює значну частину їхнього життя. 100% опитаних заходять у Всесвітню мережу щодня, при цьому 88% з них проводять в інтернеті більшу частину свого вільного часу. Це означає, що інтернет має великі можливості для впливу на підліткову аудиторію та стає майданчиком для реалізації численних проєктів. На запитання «Які культурно-освітні проєкти найцікавіші?» понад половину опитаних наголосили, що їм цікаві освітні квести та сучасні культурно-освітні програми. 1/5 опитаних цікавляться онлайн-проєктами у цій сфері. Класичні музеї, бібліотеки та музичні установи не користуються популярністю в учнів старшої школи. Отже, розвиток інтерактивних культурно-освітніх майданчиків поступово витісняє їхні традиційні аналоги. Інтерактивність стає однією з умов привернення уваги підлітків до різних проєктів. Результати дослідження показують, що підлітки переважно використовують інтернет у розважальних цілях (соцмережі, перегляд фільмів, онлайн-ігри), проте понад половину опитаних регулярно користуються Всесвітньою мережею в просвітницьких цілях (перегляд актуальних новин та пошук навчальної інформації). З відповідей учнів можна виокремити основні функції інтернету: розважальна, інформаційна, комунікаційна, культурно-освітня. Здебільшого час, проведений в інтернеті, підлітки витрачають на соціальні мережі (Інстаграм, Фейсбук, YouTube). Водночас соціальні мережі використовуються в основному для комунікації та розваги. Тільки 12% опитаних використовують соціальні мережі в освітніх та культурних цілях. Середньостатистичний підліток проводить у соціальних мережах щонайменше 3 години на день. Якусь частину цього часу він, безумовно, витрачає на спілкування та розваги, але залишається ще значний запас часу, який підліток може використовувати для своєї освіти та розвитку. З огляду на це, головною проблемою є створення інтерактивного та захопливого контенту, який зможе по-справжньому зацікавити підлітка. Можливості використання соціальних мереж в

освітніх цілях великі, адже вони є невіддільною частиною життя підлітків. Говорячи про різні спільноти та групи, можна дійти висновку, що розважальні групи користуються особливою популярністю серед підлітків. Це свідчить про те, що останні зацікавлені в отриманні такого контенту. Багато опитаних (83%) відзначили, що онлайн-формат є кращим для культурно-освітньої діяльності. Аргументи на користь онлайн-освіти, які наводили респонденти: зручність, швидкість, інтерактивність, доступність, безкоштовність, цікавий зміст, можливість розпочати навчання та закінчити його у будь-який час, економія часу, ігровий характер, можливість самостійно вибрати контент, вибір зручного формату (аудіо, відео, текст), без екскурсій та натовпу. Культурно-освітня діяльність у режимі офлайн має свої плюси, до яких належать в основному комунікація з людьми та наочність. Однак у режимі онлайн також можлива комунікація. Можна поділитися з друзями інформацією, залишити свій відгук, обмінятися повідомленнями.

Висновки. Метою статті було виявлення особливостей та умов формування культурно-освітніх інтересів сучасних підлітків. У процесі дослідження сформульовано поняття «культурно-освітній інтерес», розглянуто особистісні якості сучасних учнів старшої школи, показано, що через практичну діяльність учнів можна сформулювати інтерес до теоретичної частини навчання, доведено важливість впливу інтернет-технологій на життя учнів старшої школи.

Проаналізувавши теоретичну базу дослідження, ми з'ясували особливості культурно-освітньої діяльності учнів старшої школи, які прагнуть до участі в онлайн-проєктах, замість класичної освіти у вигляді музеїв, виставок, кінопоходів тощо. Аналіз результатів дослідження у вигляді опитування серед підлітків 15-16 років показав, що: а) сучасні засоби комунікації нині фактично являють собою систему неформальної освіти, що виконує просвітницьку роль; б) посилюється тенденція перетворення соціальних медіа на сферу самореалізації людини. У сфері інтернету – це блоги, форуми, сторінки в соціальних мережах, викладення інформації (відео, фото, графіка, рисунки тощо), наприклад, на YouTube; в) характеристиками культурно-освітніх онлайн-проєктів є доступність, персональна спрямованість, великий вибір формату та різноманітність контенту, а також можливість поділитись результатами з друзями та вибрати зручний час для включення.

Список використаних джерел

- Бочарська, І. А. (2011). *Технологія медіаосвіти старшокласників засобами соціально-культурної діяльності*. 135 с.
- Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору*: зб. наук. праць. (2004). Бикова, В. Ю. & Жук, Ю. А. (Ред.). Київ: Атіка.
- Кон, І. С. (1979). *Психологія юнацького віку: проблеми формування особистості*: навч. посіб. для пед. ін-тів. Київ: Просвітництво. 98 с.
- Концепція впровадження медіаосвіти в Україні* (нова редакція). (2016). URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (дата звернення: 13.03.2021).
- Марцінковська, Т. Д. (2010). Інформаційний простір як чинник соціалізації сучасних підлітків. *Світ психології*, 3, 90–102.
- Онкович, Г. В. (2008). Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа. *Вища освіта України*. № 3. (Д. 1. Тем. вип. Наука і вища освіта в Україні: міра взаємодії). С. 130–137.
- Онкович, Г. В. (2009). Медіаосвітні технології і компетентнісний підхід. *Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України*: матеріали методологічного семінару. Київ: Педагогічна думка. С. 206–217.
- Павлова, С. І. (2001). Інформаційно-технічні засоби навчання у початковій школі. *Початкова школа*, 4, 110–112.
- Позняк, Т. М. (2013). Розвиток креативних здібностей особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Психологічні науки*, 114, 161–166.
- Психологічний словник* (1982). Войтко, В. І. (Ред.). Київ: Вища школа. 215 с.
- Психологія емоційної сфери*. URL: <http://um.co.ua/9/9-5/9-57073.html>. (дата звернення: 01.03.2021).
- Хол, Е. (2011). *Міжкультурна комунікація*. Київ: Просвітництво. 234 с.
- Юдіна, А. І. (2013). Педагогічне супроводження соціалізації підлітків у сфері дозвілля. *Світ науки, культури та освіти*, 4.

Відомості про авторів:

Марецька Юлія Іванівна
uliyaermak30@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

Бунчук Оксана Володимирівна

buncuktatana@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

Таблер Тетяна Іванівна

tabler1988@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2022-28-25-31

Матеріал надійшов до редакції 20.02.2022 р.
Прийнято до друку 01.04.2022 р.

References

- Bocharska, I. A. (2011). Technology of media education of high school students by means of social and cultural activities. 135 p. [in Ukrainian]
- Means and technologies of a unified information and educational space: coll. of science works (2004). Bykova, V. Yu. & Zhuk, Yu. A. (Eds.). Kyiv: Attica. [in Ukrainian]
- Kohn, I. S. (1979). Psychology of youth: problems of personality formation: teaching. manual for ped. institutes Kyiv: Enlightenment. 98 p. [in Ukrainian]
- Concept of implementation of media education in Ukraine (new edition). (2016). URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontsepsiya_vprovadzheniya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/ (access date: 13.03.2021). [in Ukrainian]
- Marcinkovska, T. D. (2010). Information space as a factor of socialization of modern teenagers. *World of Psychology*, 3, 90–102. [in Ukrainian]
- Onkovich, G. V. (2008). Media education as an intellectual and communicative network. *Higher education of Ukraine*. No. 3. (D. 1. Thematic issue. Science and higher education in Ukraine: a measure of interaction). P. 130–137. [in Ukrainian]
- Onkovich, G. V. (2009). Media-educational technologies and competence approach. Implementation of the European experience of the competence approach in higher education of Ukraine: materials of the methodological seminar. Kyiv: Pedagogical thought. P. 206–217. [in Ukrainian]
- Pavlova, S. I. (2001). Information and technical means of learning in primary school. *Elementary School*, 4, 110–112. [in Ukrainian]
- Pozniak, T. M. (2013). Development of creative abilities of the individual. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Ser.: Psychological Sciences*, 114, 161–166. [in Ukrainian]
- Psychological Dictionary* (1982). Voitko, V. I. (Ed.). Kyiv: Higher School. 215 p. [in Ukrainian]
- Psychology of the emotional sphere*. URL: <http://um.co.ua/9/9-5/9-57073.html>. (date of application: 01.03.2021). [in Ukrainian]
- Hall, E. (2011). *Intercultural communication*. Kyiv: Enlightenment. 234 p. [in Ukrainian]
- Yudina, A. I. (2013). Pedagogical support of the socialization of teenagers in the field of leisure. *The world of science, culture and education*, 4. [in Ukrainian]

Information about the authors:

Maretska Uliya Ivanovna
uliyaermak30@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Bunchuk Oksana Volodymyrivna

buncuktatana@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Tabler Tetyana Ivanivna

tabler1988@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2022-28-25-31

Received at the editorial office 20.02.2022.
Accepted for publishing 01.04.2022.